

• 5. מהי נקודת המפנה בחיך שהגדירה אותך כיצירת?
מותו של אחי. הוא נהרג במלחמת השחרור. הוא היה אחי היחיד ואי-אפשר לתאר כמה התקשיתי להשלים עם סטורו. הוא כתב שירים, ואני כתבתי את שירי הראשונים עליו ואולי.

• 6. כינוס מיטב היצירה שלך מעורר תחושה של סיכום או התחלה חדשה?
של סיכום, כמובן. ספר כזה הוא כמו תערוכה רטרוספקטיבית של צייר. אני כאילו אומרת: 'זה מה שעשיתי, זה מה שיוצאתי' (אחד משירי מסתיים במילים האלה). ואני מקווה שיהיה מי שיקבל ויאהב את מה שנתתי. זה לא אומר שחולתי לכתוב שירים. הם פשוט באים, בלי לשאול את רשותי.

• 7. איזה שיר מכל הכינוס יקר לך?
אולי הפואמה 'המקום הנואב'. זאת יצירה שרית ארוכה יחסית, והיא נוגעת ליכולת של האדם הסובל, שזה עתה עבר טראומה, לגרום סבל לסביבתו, על הקושי שלו להיות גריש לסבל של אחרים. יש בספר קבוצה שלמה של שירים שמתארת שכול וטראומות אחרות, וגם את התליך ההתאוששות מהן. עניין אותי מה מסייע להתאוששות (שבשלב הראשון של התהליך נראית לגמרי בלתי אפשרית, ויש כאלה שבאמת חווים את השכול לאורך כל חייהם כמרכז של זהות). נראה לי שבעניין זה אני ממשיכה את לאה גולדברג, את זלדה, את יאיר הורביץ.

• 8. מה חמוטל רוצה לאחל לעצמה עם צאת הספר החדש?
שרוח ההשתוות תשרה על אנשים רבים ככל האפשר ותעזור להם לנהל בנועים את החיים (הלא-פשוטים, המתסכלים, המשונים, המטרופים) ולהתפייס עם אחרים ועם עצמם.

• 9. מה חמוטל שואלת את עצמה בימים אלה כשהיא מתבוננת בעבר וגם צופה לעתיד?
מה צופן העתיד למדינת ישראל? האם ישכילו מנהיגים למנוע משני העמים מרחיץ-דמים נראי? ואם יש עתיד למדינה הזאת - איזו תרבות מתפתחת פה? האם תיווצר פה תרבות יהודית-ישראלית גבוהה שאפשר להתגאות בה? האם נצליח לייפות לא רק את המלבושים, הדויר, המאכילים, המכוניות, אלא גם את אורח חיינו, הליכותנו וצורת דיבורנו?

• 10. ולמה להשתוות? התובלי להסביר?
אני אוהבת את המילה "השתוות" בגלל הצלילים שלה. "שווה" זה גם: אותו דבר, וגם: בעל ערך. כתיבה וקריאה של שירה היא תהליך שיתופי את האדם לבעל ערך ומאיר את השווי בין בני אדם. להשתוות זה גם לעמוד על המקור ולהגיע לעמק השווה (במסחר, בשוק), זה גם מונח בפילוסופיה של ימי הביניים שמנוע לצמצם של אלוזן (כך ב"חובות הרבבות" של ר' בחיי אבן פקודה), וגם הוסידות טיפיה אותו החל מהבני-שם טוב. כהמלצה לקבל את הטוב ואת הרע במנותק הדעת. חוץ מזה הוא מחדד את "שוויונת את ה' לנגדי תמיד". אני לא אדם דתי, אבל השירה היא בשבילי מין תחום של קדושה. בקיצור, זאת מילה עם מוכנים גבוהים ונמוכים, ולכן בחרתי בה. אני אוהבת מילים שעל פניהן הן פשוטות אבל יש בהן עומק.

על חמוטל בר-יוסף כתבו רבים:

אני קורא - לאט, כמו ליקר חזק - שניים או שלושה שירים בכל ערב, ומתפעל מן הדייק והחדות והעומק והשילוב הנדיר של חום עם אירוניה.
(עמוס עוז)

מצד אחד מוחש מאד הכוח המרחיק והמשקיט את עצמת הרגשות, אבל לא פחות מכך מוחשת גמישותו של הכוח הזה להרחיק ולקרר דברים אל חזית הדיבור בעדינות ובשליטה, כשליטתו של מוזיקאי.
(אריאל הרשפלד)

הזמן

הזמן! הזמן! שלוקח לך לקבין שנה קרה. שאין אבוד - קנה, אבל עקשו אינו. מת, מת! ול א יקום לתחייה. ל א יופיע בהסח הדעת. ל א ישוב במפתיע. הזמן של הרעל בפנים והחוצה. הזמן של לוקם. של לשנ א. הזמן של לשרף את הכל בפנים והחוצה. הזמן של למות כל הזמן. הזמן שהכל ל נהיה אכן גדולה, אפ כה, חשודה, זוממת. זמן הענן להבדלים בין גוני הירד. זמן התרשות לביבי של התחלת אשפתות ולצריקה של גוזל עורב מתעלף. זמן ההתלקה לשרד עם השני ים. עם הצפרפים. זמן הצעקה שהשתמקה. זמן הדם. כמה - שנה? עשר? מאה? אלף? ל א זה לקח שלשים בפעם השניה רק עשר. אחר כך התחלתי לחיות, לאה ב, להקשיב. אני מאחלת לחמוטל הצלחה, המשך כתיבה ועוד כינוסים רבים. והעיקר להגיע לרשימת רבי-המכר!!!

תגיות / פורומים אישיים:
• לאה גולדברג • עמוס עוז

תאריך: 16/12/2010 | עודכן: 16/12/2010

תגובות [0] | מאגות [0] | תפוס כינוי יחודי | כתוב תגובה | לכל התגובות

חמוטל בעשר שאלות

חמוטל בר-יוסף

ספר שיריה - "השתוות" - של המשוררת הוותיקה חמוטל בר-יוסף רואה אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד - ערכתי עימה ראיון בזק, בן עשר שאלות - לפניכם תשובותיה של אישה שהייתה שמחה להיוולד ב-1970, לחיות במקום של אנשים טובים באמת ולהיות במאית קולנוע

ה"שתוות" - זהו מנחר מקיף משירה של המשוררת הוותיקה, חמוטל בר-יוסף, הכולל גם שירים חדשים. הספר מאורגן על-פי נושאים הקשורים בקשיי החשיפה העצמית; בדיוקן העצמי של המשוררת ובדיוקנים של אחרים; במצב הישראלי; בחוויות אהבה ואימהות; בשכול ובהתאוששות ממנו; בנופי הארץ; בהזדקנות וקרבה למוות; ובהתגלגלות רוחניות. השירים כתובים בסגנון פשוט ולאחרונה גם לערבית (קהיר 2010).

בר-יוסף פרסמה עד כה תשעה קובצי שירה, תרגומי שירה וסיפורת מאנגלית, מצרפתית ומרוסית (לאחרונה הופיע תרגומה לכל כתבי איסאק באבל בשלושה כרכים), סיפורים וספר ילדים. היא כלת פרס אק"ם (1987), פרס קרן תל אביב (1987), פרס קרן ירושלים לשירה (1990), פרס האישה היוצרת (1999), פרס הנשיא לספרות (2002), פרס ברנר (2005). שירה הופיעו כספר בתרגום רחמיסית (פטרבורג 2004), לאנגלית (ניו-יורק 2008), להונגרית (בודפשט 2009) ולאחרונה גם לערבית (קהיר 2010).

חמוטל בר-יוסף היא גם חוקרת ספרות, העוסקת בעיקר בהקשר החסי של הספרות העברית החדשה ובדיקת הספרות העברית אל המיסטיקה. בימים אלה מופק סרט תיעודי על חייה ועל יצירתה בידי עומרי ליאור.

בעקבות פרסום הספר החדש פניתי לחמוטל לראיון בזק - הרי הוא לפניכם.

1. אילו יכולת לחיות בתקופה אחרת, איזו מאה היית בוחרת?

האם הייתה מאה שאיפשרה לנשים חיים מעניינים ויצרתיים יותר מהמאה העשרים, בייחוד בחלקה השני של המאה העשרים? אולי זה היה לפני 4,000 שנה בחברות מטריארכאיות. כפי שמאתרת אותן ריאן אילרד בספרה "הגבע והחורב" (1987), חברות שמהלו על-ידי נשים ובהן סגוד לאלה אישה. היה יכול להיות מעניין לחיות בחברה כזאת. אני חושבת שגם בתקופת המקרא היה מקובל לראות את הנשים כחכמות יותר וכמי שאחראיות על היצירה והשימור של התרבות. אולי פעם יחזרו להבין את זה.

הייתי גם שמחה להיוולד שלושים שנה מאוחר יותר ממה שנולדתי (אני נולדתי ב-1940), כדי לזכות בכל היתרונות שזוכות להם כיום משים צעירות ממני, הרואות כמובן מאליו את זכותן לחיים מקצועיים ולאמהות גם יחד, וזכות עם גברים שגם הם רואים זאת כמובן מאליו ומוכנים לתמוך בחיים המקצועיים של האישה ולהתחלק בגידול הילדים. אני לא זכית לזה. המהפכה הפמיניסטית התרחשה לנגד עיני, באמצע חיי, ואני שמחה שלא החמצתי אותה לגמרי.

כל זה מנקודת מבט של אישה. אבל אילו הייתי גבר, הייתי שמחה להיות חלילנית בתקופת הבארוק, כי התענוג הגדול ביותר שלי כיום (מלבד לכתוב שירים) הוא לנגן בחלילית מוזיקה מתקופת הבארוק.

2. באיזה מקום בעולם היית רוצה להתגורר ולחיות לו הבחירה הייתה בידיך?

הייתי רוצה לחיות בסביבה של אנשים טובים, מאירי פנים ועימי הליכות. בעיני, הסביבה האמטית חשובה יותר מהנוף. פגשתי אנשים כאלה במקומות רבים בעולם, אך אינני בטוחה שאילו הייתי חיה במקומות הללו לאורך זמן לא הייתי מגלה את הצדדים הפחות יפים של האנשים החביבים הללו.

כשהייתי בקיבוץ בשנת 1991 התרשמתי מאוד גם מיפי המקום וגם מהליכותיהם של האנשים, ואילו הייתי אוקראינית, הייתי שמחה לנוח שם, בעיר שיש בה גם הר וגם נהר. גם מזדאונים, שדרות עצים עתיקים, כנסיות, אוניברסיטה עתיקה, פסלים של מלומדים והוגים, ואנשים שרובם מתנהגים בצורה תרבותית גם בתנאי חיים מפחירים. כאן בארץ אין מתעבת לגלות - עם כל ההסתיוגות מהלללות - שהליכותיהם ונמוסיהם של אנשים בעלי חינוך דתי מתון הם טובים יותר, תרבותיים יותר, מאירי פנים ונדיבים יותר משלנו, בעלי החינוך החילוני ה"נאור". אני מלמדת כעת במכללת הרצוג באלון שבות, והסטודנטים שם, גם הבנים וגם הבנות, מדהימים אותי בהליכותיהם הפיות ובחוכמתם. אין לי ספק שכל מקום יש רק בע אדם, לטוב ולרע, וכל זאת הייתי רוצה לחיות בארץ הזאת בסביבה אנשית תרבותית ככל האפשר. אני חיה כיום במושבה הגרמנית בירושלים, ובמקום הזה יש הרבה אנשים תרבותיים ומאירי פנים, גם חילוניים וגם דתיים, כך שאין לי סיבה לרצות לחיות במקום אחר.

3. אילו יכולת לבחור מחדש את מסלול החיים שלך כיצירת (ספרות, מוזיקה, אמנות פלסטית וכדומה) מהו התחום שהיית בוחרת בו היום?

הייתי שמחה להיות במאית קולנוע או לפחות לכתוב תסריטים לקולנוע/טלוויזיה. זוהי האמנות שעברה התפתחות מדהימה במאה העשרים, הגיעה להישגים גבוהים והיא מגיעה לאנשים רבים יותר מכל אמנות אחרת. אבל לא רע לי להיות משוררת. אני ערה לירידת קרנה של השירה כיום, אבל אני מודאגת. השירה היא הסוג הספרותי העתיק והעמיד ביותר, ולא נראה לי שהוא יהיה מיותר אי-פעם.

4. איזו דמות היסטורית היית רוצה לפגוש ומדוע?

הייתי רוצה לפגוש את דבורה הנביאה ולבטא את הערכתי לאישה שהייתה גם מצביאה וגם משוררת, ולא עוד אלא שבשיר הניצחון שלה היא לא שכחה את הגשותיה של אם אויבה.